

dr hab. Marian Mitreġa
Instytut Nauk Politycznych
Uniwersytet Śląski w Katowicach

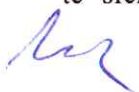
Recenzja pracy doktorskiej mgr Marianny Zięby „Wpływ funduszy unijnych na politykę rozwoju regionalnego samorządu Województwa Śląskiego”.

Współcześnie sporo uwagi poświęca się problematyce Unii Europejskiej i nie chodzi tylko o samą jej strukturę, ale także a może właśnie przede wszystkim o to, co Polsce daje członkostwo w Unii Europejskiej. Pytanie to było stawiane już na samym początku, kiedy starano się o przystąpienie do niej, a potem powróciło ze zdwojoną siłą w 2003 roku, kiedy to około 59% Polaków poszło do urn i w referendum dotyczącym przystąpienia do struktur europejskich oddało około 77% ważnych głosów za przystąpieniem.

Jakie korzyści nam przyniosła i jakie zagrożenia to temat na oddzielną pracę, jednak obiektywnie rzecz ujmując trzeba stwierdzić, że wraz z Unią przyszły ogromne środki do wykorzystania, które stanowią równie ogromną szansę, zarówno dla gospodarki i infrastruktury oraz, a może prawdopodobnie przede wszystkim dla zwykłego człowieka. Inną sprawą jest także fakt słabego wykorzystywania środków, które daje nam Unia. Wciąż jest sporo miejsc, które dzięki nim mogłyby się rozwijać, ale w których albo brakuje chęci, albo ludzi, którzy potrafiliby efektywnie starać się pozyskiwać te środki. Bo jak brzmi hasło Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007 – 2013: „Człowiek – najlepsza inwestycja!” To ludzie tworzą rzeczywistość i to oni kształtują swoje środowisko. To właśnie ludzie pozyskują te środki finansowe na poszczególne Programy Operacyjne i projekty, tak naprawdę to w nich tkwi siła i możliwości rozwoju naszego kraju. Ale to wymaga także inwestycji w samego człowieka, trzeba dać mu szansę rozwijania swoich umiejętności, nabywania nowych, zbierania doświadczeń z różnych dziedzin, aby człowiek nie zamykał się nie tylko na świat i ludzi, ale aby nie zamykał drzwi przed rozwojem własnej osobowości. Poza tym cała problematyka funduszy unijnych obraca się wokół człowieka, bo tak naprawdę po co inwestuje się w infrastrukturę, przecież ma ona służyć właśnie człowiekowi i poprawiać warunki i jakość jego życia.

To właśnie poniekąd stanowi drugie tło recenzowanej pracy, a tematem przewodnim jest praktyczne wykorzystanie środków w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007 - 2013 na najniższym szczeblu samorządu wojewódzkiego.

Praca ta jest przede wszystkim pracą o charakterze politologicznym, łączącą problematykę Unii Europejskiej z kwestiami samorządu terytorialnego, jednakże w wielu momentach wykracza poza te sfery i przyjmuje postać interdyscyplinarną, ponieważ jest to specyfiką nauk społecznych.

Powodem tego jest korzystanie z literatury z wielu różnych dziedzin: przede wszystkim z nauk politycznych, socjologii, ekonomii, prawa, historii itp. To pozwoliło spojrzeć Autorce na ten temat z różnych punktów widzenia i zanalizować go z różnych perspektyw.

I. Przedmiot oceny

Recenzowana praca doktorska dotyczy problematyki rozwoju regionalnego oraz procesów wykorzystania funduszy unijnych na obszarze województwa śląskiego, którego rozwój, zdaniem Autorki jest ściśle powiązany z europejską polityką rozwoju regionalnego oraz przeobrażeniami UE, które są determinowane zmianami społeczno-gospodarczymi w skali globalnej. Ten wybór tematu należy uznać za uzasadniony zaś Autorce pogratulować doboru zakresu odnoszącego się nie tylko do warstwy empirycznej rozprawy, ale także warstwy teoretycznej. Inna rzecz to oczywiście skala faktycznego ujęcia tych założeń w pracy.

Całość rozprawy została przedstawiona w logicznie z sobą powiązanych pięciu rozdziałach merytorycznych

Praca liczy 346 stron, w tym 18 wykresów , 69 tabel i 3 mapy a ponadto bibliografię zawierającą 97 pozycje. Tekst uzupełniają odnośniki odwołujące się do odpowiednich pozycji bibliograficznych.

II. Temat i metody badawcze

Celem pracy (zdaniem Autorki) jest zbadanie wpływu funduszy unijnych na politykę rozwoju Samorządu Województwa Śląskiego, zaś hipotezą do udowodnienia wybrano zdanie: fundusze unijne korzystnie wpłynęły na politykę rozwoju regionalnego województwa śląskiego. Autorka przekonuje czytelnika, że w swojej pracy wykorzystwała cztery metody badawcze :

- metodę neoinstytucjonalną,
- podejście badawcze-historyczne,
- funkcjonalne, instytucjonalno-prawne,
- porównania funkcjonalne sposobów dofinansowania i analizę mechanizmów stosowanej unijnej pomocy, które szczegółowo interpretuje.

Najwięcej niedosytu recenzenta wzbudza właśnie część badawcza pracy (str. 6-7). Założenia metodologiczne przyjęte w pracy nie zostały umieszczone w należyтым oprzyrządowaniu teoretycznym. Kwestie pytań badawczych, tez i hipotez badawczych posiadają rozległą i

skomplikowaną naturę i stratyfikację o czym autor mógł się przekonać chociażby z lektury Andrzeja J. Chodubskiego-„Wstęp do badań politologicznych” Gdańsk 2004.

Ta sama uwaga dotyczy wyboru problemu badawczego i braku uzasadnienia wyboru pomiędzy problemami:

A/ teoretycznymi i praktycznymi,

B/ ogólnymi i szczegółowymi,

C/ podstawowymi i cząstkowymi,

że o swoistości form nie wspomnę, a mamy do wyboru formy: deskryptywne, demonstracyjne, eksplikacyjne, definicyjne, eksplanacyjne, dowodzące, diagnostyczne, prognostyczne, relatywizujące (ta dotyczy zwłaszcza esencji pracy) oraz optymalizujące.

Autorka poprzestała na opisie swojego wyboru- to dobrze, ale nie przekonała mnie, że inny wybór byłby gorszy. W efekcie końcowym po dokonaniu olbrzymiej pracy badawczej i wykonaniu licznych procedur analitycznych poprzestaje na stwierdzeniu, że dzięki wszystkim opisanym działaniom województwo odniosło dużą korzyść. Myślę, że wiedziała o tym jeszcze przed przystąpieniem do pisania dysertacji. Tym bardziej, że cała praca w bardzo wysokim stopniu nasycona jest niezwykle istotnymi refleksjami, które udało mu się uzyskać w procesie badawczym.

Nie budzi za to dobór metod badawczych. Są one zgodne z praktyką nauk społecznych a na podkreślenie zasługuje fakt odrębności metodologicznej zastosowanej w części teoretycznej i badawczej pracy,

III. Konstrukcja i strona merytoryczna pracy.

Praca składa się z pięciu rozdziałów:

Rozdział I - obejmuje zagadnienia związane z powołaniem i funkcjonowaniem samorządu województwa: w kręgu zainteresowania znalazły się następujące elementy; sposób wyboru i sposób odwołania, zadania i kompetencje oraz sposób działania oraz odpowiedzialność za realizację powierzonych zadań razem z politycznym przedstawicielstwem.

Rozdział II - poświęcony został tematyce polityki rozwoju regionalnego. Omówiono w nim podstawowe pojęcia a także statystykę charakteryzującą kadencje władz wojewódzkich.

Rozdział III - ilustruje analizę pomocy przedakcesyjnej , które stanowi początek polityki rozwoju regionalnego w woj. śląskim.

Rozdział IV - omawia Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006, który, zdaniem Autorki, stanowi najważniejszy instrument polityki rozwoju regionalnego.

Rozdział V - porusza zagadnienia związane z opracowaniami i aktualizacją dokumentów omawianych do tej pory.

Struktura pracy nie jest, moim zdaniem, właściwa, podobnie jak objętość poszczególnych rozdziałów, ale też dysproporcje nie są porażające. Problematycznym za to wydaje się potraktowanie „, po macoszemu” kwestii teoretycznych, z których Autorka zdaje sobie sprawę ale niestety nie naprawia tego niedociągnięcia. „Polityka regionalna”, czy „polityka rozwoju regionalnego” posiada bogatą literaturę przedmiotu i w znaczny sposób umożliwiłaby śledzenie czy analiza przez nią dokonywana idzie właściwym śladem czy też jest tylko prezentacją dostępnych danych statystycznych. W efekcie, pomimo uwzględnienia czynnika czasu, analiza jakby nie było rozwoju, ma charakter bardzo statyczny..

IV Kryterium doboru źródeł i literatury naukowej.

Literatura poruszająca tematykę europejską jest dość obszerna, ponieważ od czasu przystąpienia Polski do struktur Unii Europejskiej pojawiło się sporo publikacji oceniających szanse i zagrożenia, ukazujące strukturę i prawodawstwo unijne, natomiast wciąż stosunkowo niewielki jest odsetek pozycji książkowych poruszających tematykę samych funduszy europejskich, a w szczególności dotyczących funduszy strukturalnych. A jeżeli chodzi o problematykę Programów Operacyjnych m.in. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki to szanse natrafienia na literaturę obejmującą to konkretne zagadnienie są bardzo niewielkie. Jest to konsekwencją jeszcze wciąż małej wiedzy praktycznej w tej dziedzinie i jej bardzo współczesny i wręcz nad wymiar aktualny charakter. Projekty realizowane są w ramach powyższego programu operacyjnego faktycznie dopiero od 2008 roku. W swojej pracy starałam się wykorzystać w miarę aktualne pozycje dostępne na rynku, przede wszystkim wykorzystałam prace takich autorów jak:

Załączona w pracy bibliografia nie stanowi mocnej strony dysertacji. Prezentuje ona przekrój istotnych ale tylko polskich pozycji krajowych. Autora prezentuje 97 pozycji literatury w zdecydowanej większości polskich autorów, co na dysertację doktorską nie jest dużo. Częściowo wytłumaczyć to można faktem, że dla niej najważniejsze były informacje źródłowe, których faktycznie nie żałuje czytelnikowi.

Treść dywagacji Autorki, poparte są warstwą przypisów tematycznych. Niestety, nie wykorzystano przy tym możliwości tkwiących w polemice, która częstokroć ubogaca przypisy, czyniąc z nich równie ważną część pracy jak zawartość merytoryczną.

Mocną stroną dysertacji stanowi graficzne (zwłaszcza tabelaryczne) opracowanie wyników badań. Opracowania tabelaryczne są przejrzyste i w pełni komunikacyjne pozwalające na stosunkowo łatwą ocenę uzyskanych rezultatów. Szkoda, że tak mało w tych fragmentach osobistego wpływu Autorki na kształtowanie treści i wniosków.

Podkreślić także należy politologiczne nachylenie dywagacji Autora występujące nie tylko w zakresie przyjętej metodologii ale także kategorii używanych w opracowaniu.

V. Wnioski

Na gruncie przekonania, wynikającego z lektury przedłożonej pracy doktorskiej, pragnę podkreślić, że poczynione krytyczne uwagi i postawione pytania mają w dużej mierze charakter dyskusyjny i w niczym nie ujmują pozytywnej oceny i wartości całości przedstawionej rozprawy. Stwierdzam, że pomimo uchybień Autorce udało się w sposób należyty zrealizować podjęty projekt badawczy.

Rozprawa doktorska posiada walory natury teoriopoznawczej a także praktycznej stanowiąc swoiste kompendium Widzy o stanie realizacji wykorzystania unijnych funduszy w rozwoju gospodarczym województwa śląskiego.

Biorąc pod uwagę publiczny charakter obrony proszę Doktorantkę o ustosunkowanie się do kilku wątpliwości/pytań, które nasunęły mi się w trakcie lektury pracy.

- Dlaczego niezbędnym dla Niej było poświęcenie tak wiele uwagi na opisanie zagadnień związanych z istota samorządu terytorialnego i polityce rozwoju regionalnego. Są to obszary stosunkowo szeroko spenetrowane przez naukę. A skoro już tak zdecydowała to dlaczego nie próbowała odnaleźć w późniejszych partiach tekstu analogii w rzeczywistości opisywanych samorządów. Pokazanie np. jak zasady Europejskiej Polityki Regionalnej odczytywane są w praktyce RPO byłoby interesującym elementem rozdziału o aktywności samorządów podregionu katowickiego.
- Czy uzyskany materiał badawczy nie umożliwił dokonania np. rankingu tej aktywności w postaci swoistej listy liderów i autsajderów.
- Czy można w sposób jednoznaczny (w tekście pracy jest to znacznie rozproszone) powiedzieć, które z uwarunkowań jest najbardziej istotne w powodzeniu realizacyjnym opisywanych w dysertacji działań samorządów; zasoby kadrowe instytucji, sytuacja gospodarcza jednostki, prawidłowy dobór celów, zaangażowanie pozostałych aktorów polityki regionalnej, współpraca a może inne ?
- Czy w Jej odczuciu uzyskane wyniki badawcze są spójne z odczuciami mieszkańców opisywanych obszarów samorządowych. Czy w ogóle spotkała się z takimi opiniami?

Jak już zaznaczyłem, zgłoszone uwagi krytyczne, aczkolwiek w treści recenzji być może, w sposób niefortunny, bardziej uwypuklone, stanowią margines oceny recenzenta a dotyczą rzecz można częściowo zastosowanej metodologii a częściowo wrażeniu, że praca zawiera więcej materiału badawczego niż opisano we wnioskach końcowych. Spowodowane zostały chęcią polemiki po przeczytaniu ciekawego i dobrze przemyślanego tekstu a zwłaszcza z zamiarem zachęcenia Autorki do dalszego drażenia tematu.

Ze szczególną mocą pragnę podkreślić nowatorstwo podjętego tematu, jego nachylenie politologiczne, co stanowi szczególną wartość samą w sobie, erudycję i odczytanie autora i niekwestionowany profesjonalizm uwidaczniający się zwłaszcza w analizach dokumentów strategicznych.

Proszę Autorkę aby w trakcie obrony praca ustosunkował się także do następującego zagadnienia: Dlaczego nieco ograniczyła swój politologiczny temperament przy analizie wyników badań unikając np. ocen politycznych. Dzisiejsza rzeczywistość w Polsce i w woj. śląskim daje do tego szerokie pole.

Podsumowując należy stwierdzić, że rozprawa doktorska mgr Marianny Zięby jest oryginalnym studium politologicznym. Podjęty temat należy do niezmiernie istotnych i w naukach społecznych dotychczas rzadko omawianych.

To cenne, autorskie i nowatorskie opracowanie naukowe z zakresu nauk o polityce, zasługujące na pozytywną ocenę merytoryczną. Autorka wykazała umiejętność rozwiązywania problemów badawczych z zakresu nauk politycznych, dokonywania krytycznej oceny deficytów, kwestii i zjawisk społecznych, wskazywania wpływu doraźnych, politycznych decyzji na jakość życia najsłabszych członków społeczeństwa. W przedstawionej dysertacji zaprezentowała sporą wiedzę na omawiany temat prawnych, finansowych, instytucjonalnych i organizacyjnych stymulatorów skuteczności polityki regionalnej.

Sygnalizowane usterki, sugestie uzupełnień, polemiczne uwagi zawarte w kolejnych częściach recenzji – nie umniejszają merytorycznej wartości przedstawionej dysertacji. Winny być traktowane jako zachęta do kontynuacji podjętych poszukiwań badawczych i podnoszenia poziomu profesjonalizmu w organizowaniu warsztatu naukowego.

Po dokonaniu całościowej oceny uważam, że rozprawa spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim. W rozumieniu art. 13 ust. 1 *Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym o raz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U z 2003 r. Nr 65, poz. 595 ze zm.) - zawiera oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, świadczy o ugruntowanej wiedzy ogólnej Kandydatki i stanowi potwierdzenie Jej umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Stąd wnoszę o dopuszczenie Kandydatki do dalszych etapów postępowania.

Katowice 10.08.2020.

W P Ł Y N Ę Ł O

dnia 15.09.2020

1000